

Motion

1975/76: 2086

av herr Hermansson m. fl.

om invandrabarns rätt till hemspråksundervisning inom skolan

Antalet invandrabarn (dvs. barn med annat modersmål än svenska) i skolpliktig ålder (7–15 år) uppgick till ca 64 000 år 1975 (enligt SCB:s undersökning av invandrarelever vecka 12 år 1975). Detta innebär att 6,2 % av alla barn i denna ålder var invandrabarn. Ungefär hälften av dessa barn är finska medborgare och ytterligare ca 17 % är danskar eller norrmän. Ungefär 2/3 av invandrabarnen i Sverige är således nordiska medborgare. Övriga större grupper är jugoslaver, tyskar och greker.

Antalet invandrabarn under skolpliktig ålder var ca 66 000, dvs. ca 8,5 % av samtliga barn i denna åldersgrupp. Deras spridning på nationalitet ser i stort sett ut som för barn i skolpliktig ålder (se ovan).

För barn i skolpliktig ålder kan dagens skola erbjuda mycket litet undervisning på deras eget modersmål (ca 2 tim./vecka i bästa fall), och dessa barn måste således totalt anpassa sig till ett svenskt enspråkigt skolsystem (jämför barn i Finland). Modern språkforskning (Hansegård, Loman och Malmberg för att nämna några svenska forskare) har visat att en tidig och grundläggande träning i barnets modersmål underlättar en senare harmonisk utveckling och en säkrare väg till det senare språket. Undersökningar har visat (t. ex. från Tornedalen) att om barn alltför tidigt måste överge sitt modersmål leder detta till s. k. halvspråkighet, dvs. ofullständigt behärskande av såväl modersmål som andra språk. Den halvspråkige individens situation är inte eftersträövandsvärd; han känner sig inte hemma inom vare sig sin egen språkkultur eller majoritetsspråkkulturen.

I stället borde målet vara kanske inte absolut tvåspråkighet (eftersom detta i princip bara är en teoretisk konstruktion) utan en funktionell tvåspråkighet. En sådan tvåspråkighet ger individen en möjlig utvecklingspotential för två språkkulturer och en reell valmöjlighet mellan det svenska samhället och invandringslandet. Man kanske bör notera i detta sammanhang att allt fler invandrabarn är födda i Sverige.

Enligt lagen om förskoleverksamhet, som trädde i kraft den 1 juli 1975, skall kommunerna bereda plats i förskola för alla sexåringar och för barn med behov av särskilt stöd och stimulans, så långt möjligt redan från tidigare ålder. Invandrabarn är just en barngrupp som har ett särskilt behov av stöd och stimulans, nämligen i sitt modersmål.

Det är ett rättfärdigt invandrarkrav att kommunerna åläggs att i så hög utsträckning som möjligt anordna hemspråksförskolegrupper för att på så sätt bidra till en tidig modersmålsträning för invandrabarn. Det primära målet i denna ålder måste vara en förstärkning av såväl modersmålet som

den kulturella gemenskapen och inte som det nu tycks vara att så snabbt och så tidigt som möjligt göra invandrabarn till välanpassade svenskar.

När det sedan gäller grundskoleundervisningen bör man åtminstone kunna garantera invandrabarnens rätt till en första läs- och skrivträning på sitt modersmål. Det räcker inte för en adekvat tvåspråkighet med att kunna tala och förstå sitt modersmål; man måste också kunna läsa och skriva på sitt modersmål. Dessutom har det visat sig vara betydligt lättare för invandrarelever att gå från läsning och skrivning på modersmålet till samma färdigheter på svenska, dvs. enligt den enkla principen att det är lättare att gå från det kända till det okända än tvärtom.

Hur denna hemspråksundervisning skall organiseras kommer att vara beroende av de olika kommunernas invandratäthet. I stora kommuner med t. ex. många finska medborgare bör man utan vidare kunna anordna "finska klasser", medan man på andra håll kanske enbart kan ha en eller två elever i varje grupp. Dock får aldrig det faktum att det finns *små* språkliga minoriteter i Sverige leda till ett sådant argument som att eftersom det bara finns ett grekiskt barn i Kiruna så kan vi i jämlikhetens namn inte heller göra något för 1 000 finska barn i Botkyrka. Denna typ av argument har varit mycket vanlig inom den svenska invandrardebatten och tyder på en oförmåga hos debattörerna att se invandrare som bestående av större eller mindre språkminoriteter. Invandrare blir till ett begrepp man jämför med t. ex. kvinnor, pensionärer eller barn i Sverige. Dessutom har denna argumenteringskonst lett till att man sluppit ta itu med de olika invandrargruppernas speciella krav. Bara för att det i dag finns ca 100 olika nationaliteter i Sverige får detta inte leda till total handlingsförlamning.

Konsekvenserna av en massiv satsning inom förskola och grundskola för invandrabarnen måste också bli en mer systematisk lärarsatsning på hemspråkslärare. En utredning av hemspråkslärarutbildningen (och svensk stödlärarutbildning) har nyligen gjorts av utbildningsdepartementet (Se: Utbildningsdepartementet: Förslag om åtgärder för invandrabarn i förskola, grundskola och gymnasieskola; DsU 1975:13). Tyvärr genomsyras också denna utredning som så många andra invandrarutredningar av tankegångarna skisserade ovan. På grund av att det finns invandrargrupps-minoriteter som har dåligt utbildade hemspråkstränare (som är den officiella beteckningen än så länge) sätter man utbildnings- och behörighetskraven efter dessa. Däremot har t. ex. de nordiska invandrargrupperna i många fall synnerligen behöriga och kompetenta lärare, men dessa tillerkänns inte samma status som t. ex. de svenska lärarna. Vi vet redan att hemspråkstränarna har en besvärlig statusmässig situation ute på skolorna, och denna situation kommer med mycket stor sannolikhet att ytterligare förvärras genom utredningens förslag till utbildning, kompetens och anställningsvillkor. (Således skall t. ex. hemspråkslärarens föreslagna ettåriga utbildning ge behörighet för hemspråksundervisning i förskola, grundskola och gymnasieskola på en gång och dessutom skall dessa lärare anställas kommunalt till skillnad

från svenska lärare som är statligt anställda).

Således kan vi konstatera att de nu föreslagna åtgärderna bara kommer att ytterligare förstärka svenskens syn på invandrare och inte reellt innebär någon förbättring för alla de barn som påtvingats vistelse i Sverige. Det är invandrarbarnens rättighet att det samhälle som profiterar på deras föräldrar också tar ett verkligt ansvar för deras barn.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi*

att riksdagen uttalar

1. att rätten till en första läs- och skrivträning på hemspråket skall garanteras alla invandrarbarn i grundskolans lågstadium,
2. att de större invandarspråken, som t. ex. finska, danska, norska, grekiska och serbokroatiska, skall ges samma status som t. ex. tyska och franska på grundskolans högstadium (dvs. B-språksstatus),
3. att tvåspråkiga förskole- och grundskoleläraraspiranter skall ges en bestämd kvot vid intagningen till resp. lärarutbildningsanstalter,
4. att SÖ skall ges i uppdrag att så snabbt som möjligt bygga ut hemspråksundervisningen i grundskolans lågstadium enligt motionen ovan,
5. att skolförordningens poängsystem beträffande samordnad specialundervisning skall tillämpas även i fråga om hemspråksundervisning åt invandrarelever i grundskolan.

* (Se även motionen 1975/76:2087)

Stockholm den 27 januari 1976

C.-H. HERMANSSON (vpk)

LARS WERNER (vpk)

i Tyresö

JÖRN SVENSSON (vpk)

i Malmö

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

GUSTAV LORENTZON (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)

SUNE OLSSON (vpk)

i Stockholm